

ISSN 2074-899X

9 772074 899002

ЖАС КАЗАҚ

ҰЛТТЫҚ АПТАЛЫҚ

www.jasqazaq.kz

• Газет 2005 жылдың 7 қаңтарынан шыға бастады

vk.com/jasqazaq

Jasqazaq

Жас қазақ

№51
(623)
16

желтоқсан
2016 жыл

Қазіргі қазақ поэзиясындағы 1986 жылғы Желтоксан оқиғасының жанды картинасын жасағандардың қатарында Аманғазы Көріпжанөuletі сынды Желтоксан зардабын тартқан ақынның алар орны ерекше. Қанды оқиғаны көзімен көріп, жүргімен сезінген Аманғазының Желтоксан туралы жырларын алғаш болып жинақ етіп

Ақынның кез келген шығармасы желтоқсанның
ызғары тәрізді бойынды мұздатып ала жөнеледі.
Желтоқсанды азаттық, тәуелсіздік жолындағы шешуші
күрес ретінде таныған ол «Дәуірлердің сыпырған жон

ПОЭЗИЯ

ПОЭЗИЯ ДЖЕПТОКСА

Ақын Аманғазы Кәріпжанәuletінің Желтоқсан тақырыбына арналған шығармашылығы хакында

терісіне» жан бітіріп, азаттықтың онайлықпен келмегенін үрып, жан жарасына ем таппанаған қазақ жастары

тілге тиек етеді. «Намысынды жүрөгінде құндақта» деген ақын қазақ баласын намысты болуға шақырады. Сол тұстагы ыңғылымка жаң бітіруде Амангәзі.

«Желтоқсаның төлі едік тунекте өнген», «Ердің бірі», «Қайрат кім?», «Толассыз бодандық», «Аландағы жарық», «Ортақ сырқат», «Шенгелдер» т.б. шағын лирикаларында біршама жетістікке жетті. «Шенгелдерде» 1986 жылғы Желтоқсан оқиғасына жан бітірген ол «Жарып етіп талқан қылдық жендеттің Иықтасқан кабат-кабат тізбегін», «Өрт сөндіргіш сөндіре алмай шегінді Көзімізде лапылдаған оттарды» деп бейнеледі. Бирақ кезінде көлік өтпейтін Брежnev алаңының бүгінгі күйі ақынды ғана

Ләззат Асановага арналған «Ләззаттың сабактары»¹ өлеңінде мезгілсіз дүниеден өткен казақ қызын «Ганытам деп ұлтының ұлыктығын Қиянната көз жұмды қызықты күн» деп дәріптесе, Сәбира Мұхаметжановага арналған «Кезікпедім» өлеңінде «Тарбагатай тулеткен екеумізді Шындық, бірак шынына жеткізбеді» деп сыр шертеді. «Басқа тиіп, бастағы сұрақты үрді» деген Кенжегүл Молданазароваға арналған өлеңінде «Сыйдырмаған сорлы өмір жас арудын, Көз жасына тұншығып бара жатты» деп отаршылдыққа карсы азаттық үшін қуресте шейіт болған казақ қыздарының ерлігін дәріптесе, Түгелбай Тәшеновек арналған «Ердің бірі» өлеңінде «Еркіндікпен ашилысын деп астаным, Жай оғынданай жарқа» деген мағынада, «Жазатайым қайырылып қанатың,

Жаңыңды әкен абақтыға тастадың дейді. Мәселен, «Қайрат кім» өлеңінде «К.Рысқұлбеков деген кім соңшалықты дүрлістіретіндей? Ерлік жасаған Төлеген емес, Мәнишук емес...» дегендеге карата Қайраттың елі ушін құрбан болғанын:

*МақтанараС ем: қазақтың сұңғылалы
Болса егер де Қайраттай мың қыраны!
Кара түнің қасыра құшақтады ол,
Жарқылынан жасынның сынды дағы [2, 26], —
деп жырға қости. Осы өлеңдегі «Шыңырауға құлады
Намысыңмен», «Жебесін бұл дәүірлер санаға атқан»,
«Әктемдіктің ордасын шашқан бұзып», «Қарашиықтан
узіліп, қасқыр азу, Ала түсті тарихтың жағасынан» деген
тармактардан акынның жансыза жан бітіруі байқалса,
«намыс» сезінін бірнеше рет қайталануы қоқырманың
намысын кайрап, жігерін жанитыны рас. Ол Қайрат
Рысқұлбеков туралы өлеңдерін прозаға, дәлірек айтсақ,
балалар әдебиетіне алып келді. «Батыр қайраттың балалық
шағы» атты балаларға арналған суретті кітапшасының
өскелен үрпакты патриоттық рухта тәрбиелеуде берері
мол. Бұл кітапша үлтіткы рухтын атадан балаға берілетінін
жастарға қызықты тілмен ұғындыратыныдырымен
ерекшеленеді. Экесінің көзін көрген Жұасбек ағаның
Қайратты «Касқалан туған төбел» деп атапу «Атаға қарап
ұл есер» деген аталы сөзді есімізге салады.*

Ал «Жаркенттегі ескерткіш» өлеңінде Ербол Сыптаев
туралы біраз шындықтың бетін ашты.

Коммунистік жүйені ғаламда алғаш, Төңкерген де дәл осы Қазақстан [2, 39]

Желтоқсан қапармандарбыңң коркем сөзлесін жасап, олардын ерлігін дәріптеуде. Осы мысалдар XXI ғасырдағы қазақ поэзиясының жаңа кейіпкерлермен толығыш, мазмұны жағынан байып жатқанын байқатады.

нов болай деген болатын: «М.С.Горбачевқа Арап мен кіремін деп, кіріп алған соң Арап тұралы айттай, бастаң аяқ Желтоқсан мәселеңін айттым.

шаште көрсетті. «Сенін аузынды жабам» деді» [3, с. 16]. Ағамыздың жазықсыз жапа шеккен деңгээлдегі жаңына жалау болу үшін комиссия құрып,

шында жалғыза жаңы түрлөрдөн көрініп, олардың көмкөя атқарғаны белгілі. Соңдықтан акынның Шахановка «Тұнекті серпіп келеді сырғанап тты өлең арнауы орынды.

ттан күлсөн сыйсишт жылауық арман,
ілік сырын тарихтың сұрауы жалған.

поксан сүсүн мезгілден сілкігенімен, екте сизы, шашыңда қырауы қалған [2, 51], — олдарда Мұхтар ағаның ерен еңбегі мен жазықсы

жарасынанымдың түсінген. Тән жарасы жазылар, жан жарасынанымда емдей алмайтынын түсінген және оны

шығармаларының дені Желтоксан туралы
мен, коғамдағы өзекті мәселелерді арқау еткен

ін, котандың жаңыларынан да, түркілердің көзінде де жетерлік. Мәселен, «Ана тілі» өлеңінде:
— тілемен жаласа —
ының да сорлайды.

— аз тілі мемлекеттік тіл лауазымын алғанмен,

— «Кім өз тілін корласа — Өз үлтіна ол

«Кім зз тенін көрді» да
«Дың» деген тұжырым жасайды.
Інғазы өлеңдерінің кайсысын алып карасаңыз да
триоptyқ рух мен мұндалайды. Оның Желтоқсан

1990 жылдарға дейін жазылғандығымен де
Казак жастарының «Мызғымас Одакқа» сес

Казак жастарының мәдениетін, азырғынан да көркемдіктерін, әмбебаптын, жауынгер халықтың ер үландарының басы мен маймыттың танытқанын шынайы бейнелеге үйдің казіргі казак поэзиясынан алар орны ерекш

Гүлжанан ОРДА
баса айткан жөн.

М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының бас ғылыми қызметк